

‘Indrukwekkend en meeslepend. Kevin kan zomaar je buurman zijn. Sterker nog, zijn verhaal kan ook jouw verhaal zijn. Met korte zinnen, direct en dicht op de huid zuigt Gijs De Swarte je het verhaal van Kevin in. Het is alsof je naast hem staat en alles mee beleeft.’

– Boris Dittrich (internationaal mensenrechtenactivist, schrijver, voormalig Tweede Kamerlid en Partijleider voor D66)

‘Herkenbaar en geestig. Wat kom je tegen, op zoek naar jezelf? Een heerlijk verhaal van een alleenstaande metrovader in crisistijd. Waren alle mannen maar zo openhartig.’

– Rifka Lodeizen (actrice en Gouden Kalf-winnares)

‘Aandoenlijk en geestig. Het is niet eenvoudig om man te zijn in 2014. Dit boek geeft daar genoeg voorbeelden van.’

– Eddy Terstall (regisseur)

‘Erg goed. Je leeft mee in Kevins wereld. De korte woorden en zinnen maken het grappig en makkelijk leesbaar. Veel herkenbare details in beschrijvingen over mensen en situaties, wat het extra fijn maakt om te lezen.’

– Iris Egbers (supermodel, vanuit New York)

‘Je ruikt het, hoort het, voelt het... zo verbeeldend geschreven dat al mijn zintuigen samenspannen om me het boek in één keer uit te laten lezen. Indrukwekkend.’

– Irene Fortuyn (kunstenares)

‘Een echte aanrader. Het leven van Kevin grijpt je bij de keel en slingert je mee de afgrond in. Misschien wel omdat het soms zo herkenbaar is en dichtbij komt. Daarom is het fijn te ontdekken dat er altijd ergens nog een lichtje blijft branden.’

– Erik van der Hoff (zanger, presentator en kinderboekenschrijver)

‘Hartstikke goed. Ik werd er bijna claustrofobisch van in het begin, die zenuw weet hij goed te raken. Knap gedaan.’

– Arno Kantelberg (hoofdredacteur *Esquire*)

‘Ik heb bij het lezen van boeken eigenlijk maar één wens: dat de schrijver mijn aandacht pakt en niet meer loslaat tot het einde. Dan kan je dus gewoon schrijven, en zo’n schrijver is Gijs de Swarte.’

– Hans Liberg (cabaretier, musicoloog en Emmy Award-winnaar)

GIJS DE SWARTE

Dan maak je maar zen

Karakter Uitgevers B.V.

INHOUD

Proloog – Tijd om op te zouten 7

Deel I De crisis 19

Deel II De zoektocht 67

Nederland zen 69
Business as unusual 99
De verlichten 141

Deel III Alles of niets of alles of... 173

Epiloog – Sophie, Isa, Wenda, De Beul en Sam... 245

Proloog

TIJD OM OP TE ZOUTEN

Mijn pa is sinds een jaar dood; overleden aan Alzheimer. Hij zat in een keurig verzorgingstehuis met als enige overgebleven zekerheid dat er iets helemaal fout was. Ik heb Sam, mijn zoontje van wie ik zielsveel houd – maar zo puur en eenduidig als dat is, zo gecompliceerd is de relatie geworden waaruit hij is voortgekomen. En... o ja, ik ben bijna failliet.

Ik ben vanuit Amsterdam naar hun huis in Bretagne gefietst om voor mezelf ‘de zaken eens op een rij te zetten’ en ondertussen ben ik er al een dikke week. Mark is mijn oudste vriend, al eeuwen getrouwd met zijn schoolliefde Isa, een succesvolle regisseuse. Hij komt uit Amsterdam West. Ouders omgekomen in een auto-ongeluk, opgevoed door pleegouders; verhuurders van peeskamertjes op De Wallen – verwaarloosd door zijn pleegmoeder, niet kunnen leren, van school gestuurd, sportopleiding gedaan, tennisleraar geworden, directielid van de grootste sportclub in de stad – eigen sportpark gekocht. Hij rijdt in een oude Opel en geeft in de vrije tijd die hij niet heeft tennisles aan kinderen met een geestelijke handicap.

Ik heb Isa gevraagd of ik de rest van mijn leven gewoon onderdeel van hun gezin kon blijven uitmaken. Dat vond ze een prima idee. Mark stemde ook in, als ik maar niet al het bier opdrank en regelmatig de afwas deed. Kortom, ze laten me het niet merken – integendeel – maar volgens mij is het al een tijdje tijd om op te zouten.

We zitten voor het huis aan tafel. Isa komt naar buiten, klopt twee keer op Marks kale schedel en zegt: ‘Het brandt al hoor. Uitkijken.’ Hij leest *Le Monde*. Ze loopt naar binnen, komt terug met een blauwe plastic fles zonnebrandcrème, spuit vrij veel van vrij hoog op zijn hoofd, smeert het in, geeft er nog een klopje op, kijkt mij lachend aan en zegt: ‘Kunstmest, schijnt te helpen.’

‘Leuk Isa,’ zegt hij, ziet dan de stokbroden en croissants die ik heb gehaald, mompelt: ‘Dank je man,’ en gaat verder met de krant.

Isa loopt naar het pad en kijkt in de richting van de duinen waar hun kinderen vandaan moeten komen. En daar komen ze aanzetten, vrijwel meteen. Hollands welvaren: Sem vijf jaar oud, Thijs negen, Sophie dertien – met Pierre-Augustin, ’n vriendje uit de buurt – plus hun veel te grote hond met de nogal rare naam Spitje. Thijs heeft zijn boze gezicht op. Iets met tafeltennis en dat dat niet met z’n drieën kan en dat Sophie áltijd wil meedoen en dat hij gisteren ook niet mee mocht doen en, en, en... Sophie gaat ertegenin tot Mark van achter de krant zegt: ‘Jongens, is allemaal wel oké hoor, kom op.’ Dat ontspant op de een of andere manier de gezichten. En als hij verder gaat: ‘We gaan lekker ontbijten. Kevin heeft chocoladecroissants meegenomen,’ ontstaat er een soort blijde verwachting, die ik als uitsluitend voor McDonald’s gereserveerd hield.

‘Weet je nu al wie zijn ouders zijn?’ vraagt Mark als ze zitten.

‘Volgens mij wel, ze staan wat verderop in een huisje,’ zegt Isa. Ze legt ook een croissant op het bord van Pierre-Augustin en schenkt melk voor hem in.

‘Oké,’ zegt Mark en geeft het joch een knipoog.

‘Sorry Sophie,’ zegt Thijs.

‘Sorry Thijs,’ zegt Sophie, en even later: ‘Geeft ook niet. Ik ben *toch* beter.’

Sophie vraagt of Mark haar piano wil leren spelen als ze thuis

zijn. Ze is deels doof, maar ze heeft ook een prachtige stem, deze vakantie binnen een paar weken gitaar leren spelen en ze wil musicalster worden, heeft ze net besloten. ‘Tuurlijk,’ zegt Mark. ‘Na de vakantie beginnen we.’ Reden voor Sophie om van tafel te springen en met een Amerikaans accent: ‘Oh yeah, oh yeah, ik word musicalstar,’ te zingen in een luchtmicrofoon. ‘Ik ben so vraiselaik goed.’

Sem vraagt of hij bij me op schoot mag zitten. Isa zegt dat hij me rustig moet laten eten maar dat weerhoudt hem niet. Het kleine mannetje weet uit een croissant drie croissants aan kruimels te halen, waar jam aan komt te zitten – waarna alles overál aan komt te zitten. Maar ik ben allang blij met hem. En Mark, die gewapend met een doek het jamjachtseizoen geopend heeft, maakt op de een of andere manier de indruk ook daar weer van te genieten.

Zo kabbelt het allemaal verder; de magie van een gezin. Het weer wordt besproken, de hoogte van de golven, de ouders van Pierre-Augustin, of Speculoos ongezond is, of McDonald’s ongezond is, dat de hamburgers daar ‘heerlijk zijn,’ vindt Sophie en ‘echt helemaal nergens naar smaken,’ vindt Isa – tafeltennis, naar het dorp of niet naar het dorp...

‘Thijs en ik doen de afwas wel,’ zegt Sophie.

Ik zeg dat ik wel wil helpen maar Isa houdt haar hand omhoog: ‘Nee, joh.’ Ze geeft me de krant aan en vraagt: ‘Wil je nog ’n cappuccino?’

Met zijn vijven lopen ze het pad af naar de wasruimte. Pierre-Augustin slentert erachteraan, z’n handen op z’n rug, tot Isa hem met een aai over zijn schouders het gezin in manoeuvreert. Sophie maakt haar van televisie geleerde *Talk to the hand cause the face don’t listen*-beweging, waarbij ze haar hoofd arrogant naar achteren gooit en haar hand in een draaibeweging voor het gezicht van Thijs brengt. Thijs slaat dubbel van het lachen. De anderen zien het niet, want hij loopt nu een pas achter ze, maar Sem probeert het na te doen. Hij kijkt geconcentreerd naar zijn rech-

terarm en komt niet verder dan een soort mislukte duwbeweging – een steeds bozere duwbeweging omdat hij ziet dat het niet lijkt. Ik denk weer aan Sam, iets ouder dan Sem. Spitje haalt een poot langs mijn arm ten teken dat ze geaaid wil worden.

VALLEN IN VANNES

Als ik omkijk zie ik ze met z'n vieren staan zwaaien. Sophie springt het pad op en doet weer haar *Talk to the hand*-beweging die meteen overgaat in uitbundig zwaaien met twee handen boven haar hoofd. Mark – oud geintje – salueert op z'n carnavals, roept: 'Alaaf' en iets later: 'Zet 'm op gozert'. Ik steek nog één keer mijn arm op.

Bocht om, helling op, smal weggetje, maïsveld – maïsveld – maïsveld, grotere weg, tractoren voor hal waar landbouwapparatuur verkocht wordt, rotonde, verkeer dat langs zij raast... Hoofd leegmaken. Trappen. Kom op. De zon schijnt. Ik neem een slok water uit m'n bidon – nu nog koud – en denk aan de uitgestrekte tarwevelden tussen deze plek en België in. Denk een tijdje niet, denk ik. En dan begint het lekker te lopen. Ik zie de weg, een strook gras ernaast; ademhaling, beweging, wind, m'n rollende banden – ritme.

Een kilometer of zestig verder, bij de afslag naar Vannes, stop ik voor het eerst, loop een Leclerq binnen, koop water, stokbrood, tomaat en camembert en zit even later in het harde gras naast de rotonde te eten. Le Grand Chemin. Ik heb eigenlijk helemaal geen haast. Het is maar een idee dat je ergens naartoe moet.

Een busje met luidsprekers neemt de afslag naar Vannes en kondigt iets aan, onverstaanbaar en schel, maar *Festival* en *Jour de fête* weet ik er nog wel uit op te maken.

In Vannes is het feest. Politieagenten staan het verkeer naar met touw en hekwerk omgeven weilanden te dirigeren, blazen op

fluitjes, maken molenwiekende armbewegingen. Groepen mannelijke toeristen, shirtloos, in kleurige knielange zwembroeken, eten worst en drinken bier. Het kindermelodietje van de draaimolen waar ik langsfiets is opvallend helder... en vals.

Crazy van Gnarl Barkley dreunt uit de twee zwarte boxen die naast de kassa van de botsautootjes staan opgesteld.

*And when you're out there, without care,
yeah I was out of touch.
But it wasn't because I didn't know enough,
I just knew too much.
Does that make me crazy?
Does that make me crazy?
Does that make me crazy?
Probably...*

Een vrouw kijkt naar me. Haar man loopt achter haar, likkend aan een ijsje. Nog een blik van een vrouw... met een gezin. Ik denk dat het mijn sportieve voorkomen is, maar dan beginnen er ook kinderen te kijken. Een klein meisje wendt haar gezicht af, trekt haar vader aan zijn shirt naar beneden en fluistert iets in zijn oor. Ze draaien zich om. Ik krijg het warm en rij naar de haven waar het festival zich voortzet.

Ik zie een pornozaak met knipperende gekleurde gloeilampen in een boog boven de ingang. Een paar lampen doen het niet. De benen, de afgezakte korte broek, het schaamhaar en de dikke, deels ontblote buik van een man die achter een auto op de grond ligt.

Op zijn arm staat groot V.O.C. getatoeëerd. Ik begin me af te vragen wat dat betekent, maar zijn hoofd komt omhoog, hij kijkt me aan en zegt schor: *'Bierre.'* En opeens staat er een man naast me, met een koelbox en een ongeduldige blik. Ik koop er twee en zet er één naast hem neer. Hij reageert er niet op, is al weer weg-

gezakt. Het andere blik drink ik in een paar slokken leeg.

Dat helpt niet.

Twee zwervers in een dronken handgemeen dat ophoudt zonder aanwijsbare reden. Ze duwen, stompen in de lucht, een van hen loopt doelloos weg en de ander dan ook maar. De geur van gebraden vlees uit de stalletjes doet me opeens aan concentratiekampen denken, de schetterende luidsprekers aan communistische Aziatische regimes. Ik steun met m'n hand op het muurtje langs de kade. Het geluid van de muzikanten om me heen dringt diep tot me door – te diep. Ik val.

Ik zie hem langs de lijn staan. Hij draagt een groene regenjas en aait me over mijn hoofd als ik het veld afloop: 'Goed gedaan jochie,' zegt hij.

Hij zit midden in de zaal die naar schoonmaakmiddel en urine ruikt, steekt zijn hand op als hij mij ziet. Blijde herkenning die vervlogen is als ik naast zijn stoel sta en zijn hand pak.

Die wezenloze blik...

Je vader heeft een mooi leven gehad. Het is goed zo.

*

Ik zie haar dikke buik en dat flesje massageolie van Kneipp.

Die eerste, zo onverwacht ontroerende beweging op de echo.

Dat jongetje; de wereld in met een vuist vooruit, door de vrouw in die supermanhouding even door de lucht bewogen.

Ik zie de deur dichtslaan, die hij, aan mijn hand, net niet maar eigenlijk vol in zijn gezicht krijgt.

Ik zie haar met hem achterop de Overtoom af fietsen – naar het huis van een vriendin in de Jordaan waar ze 'tijdelijk' zal gaan wonen.

Gescheiden ouders hebben heeft ook voordelen. Je hebt van alles twee: twee huizen, twee slaapkamertjes, twee...

*En je gaat twee keer op vakantie.
Als er twee vechten hebben er twee schuld.*

*

*En ik zie De Hoofdredactrice die opkijkt van de computer en zegt:
'Kevin... hier kan ik geen chocola van maken.'*

Een hersenschudding vermoedelijk. Kleding en rugzak liggen netjes op de stoel naast het bed. Verband om m'n kin, voel ik.

'Wat is dat?'

'Vleeswond.'

'Blijft dat?'

'Zo mooi als het was wordt het niet meer, haha!'

Haha?

De dokter steekt twee vingers op en ik zie er vier.

'*Deux*,' zegt hij.

Twee meer gezien maar liefst, dus dat zit goed.

Wegwezen.

LEKKER BEZIG OUWE

Tot aan Rennes gaat het goed. Een oud treintje met de ramen open. De wind waait naar binnen, buiten zijn de velden groen, koetjes, lammetjes... de wereld is te doen. Rennes – beng – ander verhaal. Ik ben wat te eten gaan kopen buiten het station en zie als ik terugloop dat het gebouw lijkt op de vertrek- en aankomsthal van een luchthaven. Een sympathieke, regionale, modern uitgevoerde menselijke ontmoetingsplaats, zo je wilt. Maar als je even anders wilt – en dat blij ik blijkbaar te willen – dan is het de sciencefictionvariant van de poort van Auschwitz. Niet dat hek met ARBEIT MACHT FREI erboven, maar dat langwerpige gebouw

met dat torentje in het midden waar het spoor onderdoor loopt. En achter deze poort van aluminium en glas bevindt zich ongedefinieerde ellende. Het is niet gespecificeerd, heeft geen naam en voor zover het vorm heeft, is het die van een – ik kan het ook niet helpen – enorme, dikke, zachte, bruine, opbollende drol.

Niet denken, denk ik, doorlopen. De mensen in de hal zijn gehaast en geïrriteerd. Het café zit vol en er komen geagiteerde stemmen en rook uit. Een dronken Fransman praat tegen de ruggen van de toeristen die aan de bar zitten en hem negeren. Ik loop snel door en ben nu midden in het gebouw, een roltrap op, hoor het omhooglopende toem tum tetoemmm dat aan de aankondigingen van de Franse spoorwegen voorafgaat. *Le TGV numéro 6103 à destination de Paris partira voie B* en nog iets over *bagage* en *attention*. Die stem heeft het niet slecht met me voor, maar dan sta ik op het perron en kijk naar de trein: een kille stalen buis met de ogen en bek van een slang.

Ai.

Terug?

Het is ja of nee. Nee, is einde verhaal. Wat is er dan meer te doen dan op de grond gaan liggen en wachten tot er hulp komt? Als ik dit niet doe dan kan ik niet meer reizen en dus niet meer werken. Als ik me hier aan overgeef dan kijken we tegen 'n opname aan. Dan word ik zo iemand aan wie mensen met begrip in hun ogen vragen: 'Hoe gaat het nu?'

Ik haal diep adem en blaas de lucht weer uit m'n longen. Daar komt een man met een karretje koopwaar aan.

'*Deux Kro*,' zeg ik nonchalant. '*Grandes, s'il vous plaît*.'

Hij kijkt er niet van op, zet ze neer met geruststellende desinteresse en zegt: '*Six euros cinquante*,' – zonder me aan te kijken. Dat is ook vertrouwd.

Ik ga zitten op een bankje en drink de eerste halve liter op. Dan de andere. Om mezelf af te leiden maak ik met mijn telefoon een foto van m'n gezicht en zie wijd openstaande ogen en opgetrok-

ken wenkbrauwen; een man met een verband om z'n kin die schrikt van iets wat hem tegelijkertijd boos maakt.

Bang en boos, denk ik.

De mensen gaan de trein in.

Ik ook.

Door, denk ik. Door.

*

De vrouw achter de balie van het Ibis hotel bij Gare du Nord heeft godzijdank iets moederlijks. Ze zegt vaak '*mais naturellement*' en loopt zelfs mee naar mijn kamer. Ik wil haar vertellen hoe ik me voel en haar vragen of ze naast me wil komen zitten om me over mijn hand te aaien, maar ik weet ook dat dat de relatie – die zich tot nu toe redelijk normaal heeft ontwikkeld – danig zal verstoren. Ze steekt het kaartje in het slot, doet de deur open en lacht vriendelijk: 'Niet slecht hè?'

'Nee zeker niet.'

'Is naturellement normaal duurder, maar we zijn aan het verbouwen en...'

Ik begin het warm te krijgen...

Ah ze gaat.

Als er wat is kan ik bellen, naturellement.

Ik doe de tv aan, oorlog – wegwezen, talkshow met boze vrouw – door, mensen die in sportkleden door een kasteel rennen – kerkers, nope. *Dora*, kindertekenfilmserie. Dora reist de hele wereld over. Ze is in China, zegt hallo tegen alles en iedereen en doet me aan Sam denken. Ik probeer De Ex te bellen. Voicemail.

De kamer wordt steeds kleiner. Ik loop naar de deur en krijg 'm niet open. Bel naar beneden, praat met een zo normaal mogelijke stem.

'Moet het doen,' zegt ze, 'Gewoon knopje naar rechts draaien.'

Ik vraag of ze aan de lijn blijft als ik het probeer.

‘Naturellement.’

Als het niet lukt ram ik die stoel erdoorheen. Maar het lukt. Ik durf de deur niet meer helemaal dicht te doen. Ga op bed liggen. Denk eraan hoe het is om in een kist te liggen. ‘Lekker bezig ouwe,’ zeg ik tegen mezelf en val dan gelukkig in slaap.

BIJ LANGE NA GEEN VROLIJK PAD

Wat was er ook alweer voor vervelends, denk ik als ik wakker word. Het is weg en ik wil er niet aan denken, want anders komt het terug.

Maar onder de douche begint het alweer. Afdrogen. Weer onder de dekens gaan liggen is het einde. Aankleden. Zo snel mogelijk naar buiten, ademhalen. Ik durf de lift niet in, open een nooddeur en neem de trap, die duidelijk alleen voor het personeel is. Er is geen traploper, er staan verfpotten en ladders en er liggen rollen tapijt. Maar in de lift vast blijven zitten, daar heb ik nu even geen zin in – al was het maar omdat ik dan vast en zeker helemáál krankzinnig word. Kom de deur uit, midden in een roze met witte eetzaal. Echtparen die elkaars hand vasthouden, vazen met bloemen op tafelkleedjes. Maar er is een buffet waar wat mensen omheen staan en naartoe lopen. Dus als ik drie stappen de ruimte in heb gezet val ik niet meer zo op. Iedereen doet gelukkig normaal.

‘Bonjour, bonjour.’

Dat gaat goed.

De moederlijke mevrouw achter de balie zegt ook gewoon goeëndag. Kom ik mooi mee weg. Hoop dat niemand me tegenhoudt nu.

Draaideur door.

Straat.

Het verkeer krijgt alsof het gemarteld wordt, maar die gedachte-

trein stap ik niet in – en ik ga ook niet weer naar binnen. De lucht is hier beter. Rechtdoor lopen – gewoon doorlopen.

Bij de Seine ga ik op een bankje zitten. Ik kijk naar het water. Giftig water, denk ik vrolijk. Dan zak ik even weg in een duizeling en hoor opeens alle geluiden dof en alsof ze van ver komen. Op de bruggen stromen de toeristen voort als vloeistof. De mensen bewegen in slow motion en onstuitbaar. Een waanzinnige massa, gedachteloos op weg naar de dood, schiet er door me heen. En ik probeer erom te lachen. ‘Doe eens normaal man,’ zeg ik tegen mezelf, maar de angst wordt er niet minder door. De ober van Bar Du Mistral aan de overkant van de weg schiet schielijk de deur in. Bij de bushalte kijkt een vrouw met een hoedje op naar de dienstregeling en dan opeens in mijn richting. Een man op een scooter draagt een helm die op de kop van een insect lijkt. Ik zit in een bubbel – en alles en iedereen lijkt onbereikbaar ver weg.

En dan ontmoet ik de dood. De dood blijkt onbehouden en volkomen onverschillig. Weggevaagd word je, als een peuter op het strand in een tsunami, als een dennentak in een lawine, als een hinde ingehaald door een groep leeuwen. En de dood is koud. Een witbetegelde kelder met neonlicht, een operatietafel en Mengele ernaast – diep onder de grond waar niemand je kan horen, waar niemand luistert, waar niemand iets om je geeft. Niets en niemand hoort bij mij en ik bij niemand en niets, denk ik. Honderd procent pure, botte, onverschillige eenzaamheid is dit. Als ik hier nu doodga, is er niets gebeurd. Geen kus, geen aai, geen schouderklop, geen stomp is het allemaal waard.

*

Ik sta op, begin te lopen en probeer op een route te blijven die ik herken. Langs de boekverkopers op de kade, Île de la Cité op en over. De mensen om me heen komen een mooie stad bekijken, door andere mensen gemaakt – zo kan je het ook zien, toch?

Ja. Kom op. Ik hoor kinderstemmen boven het verkeer uit, zie het licht door de groene bladeren aan de platanen schijnen. Een vrouw in een witte jurk met een klein hondje in een rieten mand aan het stuur, haar haar perfect natuurlijk, zonnebril erin gestoken. Frankrijk.

Oké.

Ademhalen.

Boekhandel Gibert Jeune, daar ben ik vaker geweest. Natuurlijk durf ik naar binnen. Kom op. Openstaande deur door, zoek de afdeling 'niet knetter worden', vind de plank Krishnamurti, sla *From Darkness To Light* open en lees het verhaal van een man die over een pad loopt. Alles is er afschuwelijk. De zon geeft geen warmte, maar scheurt het al uitgescheurde land meedogenloos verder open zodat het ontvankelijker is voor elke mogelijke wreedheid. En niets wat kwetsbaar en hoopvol is, dat kan groeien en zacht-aardige goedheid aan het leven kan toevoegen, heeft op en langs het pad ook maar enige kans om te overleven. Het is – om kort te gaan – bij lange na geen vrolijk pad. 'Ik ben alleen,' lees ik. 'Moeders, vaders, broers, zusters, vrienden en kennissen bestaan hier niet. Alles schreeuwt het uit van de niet in woorden te vatten pijn die zich hier door de eeuwen heen heeft opgestapeld.'

Hoopgevend is anders, denk ik – maar ook: het kan blijkbaar altijd nog erger.

En dus koop ik het boek.